

Ισαάκ Σαμπεθάϊ - 15.6.1994

Η ΑΜΟΙΒΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟ 1994:

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

Περιεχόμενα

1. Σύνοψη (σελ. 1)
2. Απασχόληση (σελ. 6)
3. Αμοιβή εργασίας: εξελίξεις κατά τομείς (σελ. 7)
 - α. Πολιτική μισθών, β. Δημόσιο, γ. ΔΕΚΟ, δ. Τράπεζες,
 - ε. Ιδιωτικός τομέας.

Πίνακες

1. Αμοιβή εργασίας, κόστος εργασίας, παραγωγικότητα: 1986-94
2. Συμβατικές αποδοχές στον ιδιωτικό τομέα: 1991-94
3. Βραχυχρόνιες μεταβολές δεικτών αμοιβής εργασίας: 1985-94
4. Κόστος εργασίας και ανταγωνιστικότητα: 1986-94
5. Αμοιβή εργασίας: επιλεγμένες ιστορικές σειρές 1975-94
6. Παραγωγικότητα και κόστος εργασίας: ιστορικές σειρές 1975-94
7. Απόλυτα επίπεδα αποδοχών: 4ο τρίμηνο 1993
8. Συλλογικές διαπραγματεύσεις: 1974-93
9. Συγκριτικά στοιχεία αποδοχών (Ελλάδα-ΕΟΚ): 1990-1991
10. Απασχόληση στο Δημόσιο και στις ΔΕΚΟ: 1990-94

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
Ισαάκ Σαμπεθαΐ - 15.6.1994

Η ΑΜΟΙΒΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟ 1994:
ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

1. Σύνοψη

Θετικά και αρνητικά στοιχεία εκτιμάται ότι παρουσιάζει η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της αμοιβής και του κόστους εργασίας κατά το τρέχον έτος 1994. Συγκεκριμένα, αν και η μέση ονομαστική αμοιβή της εργασίας αυξάνεται με ρυθμό ελαφρά υψηλότερο από ό,τι το 1993, ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος φαίνεται να επιβραδύνεται ή να σταθεροποιείται, ενώ ανακόπτεται η πτώση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των μισθωτών και --πιθανώς-- της απασχόλησης.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αναθεωρημένες εκτιμήσεις και προβλέψεις (που στηρίζονται για μεν το 1993 σε απολογιστικά στοιχεία για το δημόσιο τομέα και στις δειγματοληπτικές έρευνες της ΕΣΥΕ καθώς και σε ανάλυση των συλλογικών συμβάσεων για τον ιδιωτικό τομέα, για δε το 1994 στην κυβερνητική πολιτική μισθών σε συνδυασμό με τις προβλέψεις του κρατικού προϋπολογισμού και τη μέχρι τώρα εξέλιξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων), οι μέσες ονομαστικές προ φορολογίας αποδοχές στο μη γεωργικό τομέα της οικονομίας αυξάνονται εφέτος με ρυθμό 13,3% (έναντι 12,3% το 1993). Με τον ίδιο ρυθμό (13,3%) αυξάνεται και το σύνολο των "αμοιβών των εργαζομένων" (έναντι 12,6% το 1993)¹. Επισημαίνεται σχετικά με τις "αμοιβές των εργαζομένων" ότι, ενώ το 1993 η επιβάρυνση από τις αυξημένες εργοδοτικές εισφορές είχε υπεραντισταθμίσει την επίπτωση από τη μείωση της απασχόλησης, εφέτος δεν προβλέπεται --βάσει του Ν.2084/92-- αύξηση των εργοδοτικών εισφορών, ενώ η απασχόληση είναι πιθανό να σταθεροποιηθεί. Εάν, επιπλέον,

1 Οι "αμοιβές των εργαζομένων" (WAGE BILL) επηρεάζονται και από τη μεταβολή της απασχόλησης. Εξάλλου, στο μέγεθος αυτό περιλαμβάνονται και οι συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων καθώς και οι εργοδοτικές εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία των μισθωτών.

ληφθεί υπόψη ότι το μη γεωργικό ΑΕΠ αναμένεται --σύμφωνα με το ΥΠΕΘΟ-- να αυξηθεί εφέτος κατά 1,5% (1993: +0,3%), προκύπτει ότι ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα επιβραδύνεται από 12,3% το 1993 σε 11,6% εφέτος. Ωστόσο, εάν τελικά ο ρυθμός αύξησης του μη γεωργικού ΑΕΠ περιοριστεί στο 1%, τότε το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα αυξηθεί εφέτος κατά 12,2%, δηλαδή περίπου όσο και το 1993.

(Ανάλογη αναμένεται να είναι και η εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στη μεταποίηση, που επηρεάζει άμεσα την ανταγωνιστικότητα. Συγκεκριμένα, με το "συνήθη" τρόπο μέτρησης εμφανίζεται επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης από 7,3% το 1993 σε 8,9% το 1994. Ωστόσο, εάν ληφθεί υπόψη --όπως είναι το ορθό-- και η επιβάρυνση από την αύξηση των εργοδοτικών εισφορών το 1993, ο ρυθμός αύξησης επιβραδύνεται από 10% το 1993 σε 8,9% εφέτος². Αυτό προϋποθέτει ότι η μεταποιητική παραγωγή θα διατηρήσει τον αυξητικό ρυθμό (2% περίπου) που παρουσιάζει το α' τρίμηνο του 1994.

2 Ο δείκτης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στη μεταποίηση καταρτίζεται με βάση στοιχεία της ΕΣΥΕ για τις αποδοχές και την παραγωγικότητα και δεν περιλαμβάνει την επιβάρυνση που προκύπτει από τις μεταβολές του ποσοστού των εργοδοτικών εισφορών. Εξάλλου, ο δείκτης της παραγωγικότητας στην περίοδο 1991-93 εμφανίζει μεγάλη αύξηση λόγω των απολύσεων του προσωπικού των προβληματικών επιχειρήσεων, οι οποίες ήδη υπολειπόμενες: ωστόσο, στις κανονικά λειτουργούσες επιχειρήσεις είναι πιθανό ότι η παραγωγικότητα αυξήθηκε βραδύτερα ή παρέμεινε στάσιμη. Εάν ληφθούν υπόψη τα παραπάνω, προκύπτει η εξής εικόνα (κατά προσέγγιση):

Ετος	Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (% μέσης ετήσιας μεταβολής) Σύνολο μεταποίησης (συνήθης μέτρηση χωρίς εργοδ.εισφορές)	Με εργοδοτικές εισφορές	
		Σύνολο μεταποίησης	Κανονικά λειτουργούσες επιχ/σεις (στάσιμη παραγωγικότητα 1991-93)
1990	20,9	(21,2)	(21,2)
1991	10,5	(11,6)	(17,9)
1992	9,4	(9,8)	(14,1)
1993	7,3	(10,0)	(13,3)
1994	8,9	(8,9)	(8,9;)

Με βάση τον παραπάνω πίνακα, και αν ληφθεί υπόψη ότι το κόστος εργασίας στις ανταγωνιστικές χώρες αυξήθηκε το 1993 κατά 3,4% και ο μέσο ρυθμός διολίθησης της δραχμής ήταν 9,2%, προκύπτει με τον συνήθη τρόπο μέτρησης βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κατά 5,8%, ενώ, αν ληφθούν υπόψη οι εργοδοτικές εισφορές, για μεν το σύνολο της μεταποίησης προκύπτει βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μόνο κατά 3,4%, για δε τις κανονικά λειτουργούσες επιχειρήσεις βελτίωση κατά 0,5%. Για το 1994, με αύξηση του κόστους εργασίας στις ανταγωνιστικές χώρες κατά 1,2% και μέσο ρυθμό διολίθησης 7,5%, προκύπτει μικρή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κατά 0,5%.

Έτσι, η ανταγωνιστικότητα σε όρους κόστους εργασίας παραμένει σχεδόν σταθερή εφέτος, μετά τη βελτίωση που σημείωσε το 1993 - βλέπε Πίνακα 4. Επισημαίνεται ότι οι συλλογικές διαπραγματεύσεις στον ιδιωτικό τομέα εξελίσσονται ομαλά και οδηγούν σε μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών ίδια με αυτήν του 1993 --12,5% περίπου-- και ελαφρά υψηλότερη από τον πληθωρισμό: εξάλλου, πολλές συλλογικές συμβάσεις είναι διετούς διάρκειας και συνδέουν τις μισθολογικές αυξήσεις του 1995 με την κυβερνητική πρόβλεψη για τον πληθωρισμό του έτους αυτού, ενώ προβλέπουν τη χορήγηση διορθωτικής αύξησης το 1995 εάν ο δωδεκάμηνος ρυθμός του πληθωρισμού το Δεκέμβριο του 1994 υπερβεί --κατά περίπτωση-- το 11,5%, το 12% ή το 12,5%).

Τέλος, το μέσο διαθέσιμο εισόδημα/μισθωτών αυξάνεται και εφέτος με ρυθμό χαμηλότερο από ό,τι οι προ φορολογίας αποδοχές. Ωστόσο η διαφορά μεταξύ των ρυθμών αύξησης των δύο μεγεθών (12% και 13,3% αντίστοιχα) είναι πολύ μικρότερη από ό,τι το 1993 (6% και 12,3% αντίστοιχα). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται (α) στο γεγονός ότι οι εργατικές ασφαλιστικές εισφορές αυξάνονται εφέτος μόνο για τους εργαζόμενους του δημόσιου τομέα (Ν.2084/92) και (β) στη μείωση του φόρου που παρακρατείται στις αποδοχές (Ν.2214/94). Έτσι, το μέσο διαθέσιμο εισόδημα των μισθωτών σε πραγματικούς όρους παρουσιάζει εφέτος μικρή βελτίωση (της τάξεως του 0,5%), μετά τη μεγάλη μείωση (κατά 7% περίπου, σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς) του 1993.

Οι εκτιμήσεις αυτές παρουσιάζονται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

Βασικά μεγέθη 1990 - 1994
(Ποσοστά ετήσιας μεταβολής)

	<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>	<u>1993</u>	<u>1994</u> (προβλ.)
- Μέσες ακαθάριστες αποδοχές προ φορολογίας (ονομ.) (πραγμ.)	22,1 1,4	14,7 -4,0	11,8 -3,5	12,3 -1,8	13,3 1,6
- Μέσες αποδοχές μετά τις ασφαλιστικές κρατήσεις (ονομ.)	21,9	14,0	11,4	9,0	11,6
- Μέσο διαθέσιμο εισόδημα μισθωτών (ονομ.) (πραγμ.)	21,2 0,7	15,2 -3,6	15,8 0,0	6,0 -7,3	12,0 0,4
- Σύνολο αμοιβών εργαζομένων (περιλ. εργοδοτικές εισφορές)	20,9	14,7	10,8	12,6	13,3
- Μη γεωργικό Α.Ε.Π.	0,6	1,7	1,3	0,3	1,5(1,0)
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο μη γεωργικό τομέα	20,2	12,8	9,4	12,3	11,6(12,2)
- Τιμές καταναλωτή	20,4	19,5	15,8	14,4	11,5

Πηγή: Εκτιμήσεις γράφοντος για όλα τα μεγέθη, πλην του ΑΕΠ (ΕΣΥΕ και ΥΠΕΘΟ και -- εντός παρενθέσεως για το 1994 -- εναλλακτική υπόθεση γράφοντος) και των τιμών καταναλωτή (ΕΣΥΕ και Τμήμα Τιμών)

Από τα παραπάνω προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

(α) Με δεδομένο ότι το 1994 είναι έτος αυξημένων προσδοκιών (αφενός λόγω της κυβερνητικής αλλαγής και αφετέρου λόγω των δύο εκλογικών αναμετρήσεων) οι εξελίξεις των μεγεθών της αμοιβής εργασίας μπορούν να θεωρηθούν θετικές, εφόσον δεν οδηγούν σε επιτάχυνση του πληθωρισμού, ενώ συμβάλλουν στη λογική τόνωση της καταναλωτικής ζήτησης και δεν επιδεινώνουν την ανταγωνιστικότητα.

(β) Οι διετούς διάρκειας συλλογικές συμβάσεις που υπογράφηκαν στον ιδιωτικό τομέα (αλλά και στις τράπεζες) συνεπάγονται αποκλιμάκωση των πληθωριστικών πιέσεων από την πλευρά του κόστους εργασίας το επόμενο έτος
DPS

1995, εφόσον συνδέουν τις μισθολογικές αυξήσεις του έτους αυτού με την επίσημη κυβερνητική πρόβλεψη για τον πληθωρισμό³. Αυξάνεται έτσι η πιθανότητα επίτευξης των στόχων για τη σύγκλιση με τις άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες.

(γ) Κρίσιμη είναι η σημασία των διορθωτικών ρητρών που περιλαμβάνονται στις διετείς συλλογικές συμβάσεις του ιδιωτικού τομέα (οι οποίες, όπως αναφέρθηκε, προβλέπουν διορθωτική αύξηση μισθών το 1995 εάν ο πληθωρισμός σε δωδεκάμηνη βάση υπερβεί το 11,5%-12,5% το Δεκέμβριο του 1994), αλλά και στο Ν.2198/94 για τις αυξήσεις των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων (όπου προβλέπεται διορθωτική αύξηση εάν ο πληθωρισμός υπερβεί το 10% το Δεκέμβριο). Οι ρήτρες αυτές αποτελούν παράγοντα πειθαρχίας στην άσκηση της κυβερνητικής αντιπληθωριστικής πολιτικής, αλλά παράλληλα περιορίζουν την ευελιξία της γενικότερης οικονομικής πολιτικής. Τυχόν ενεργοποίηση των ρητρών αυτών (εάν ο πληθωρισμός υπερβεί τα προβλεπόμενα όρια) θα έχει αρνητικές επιπτώσεις και κατά το 1995.

(δ) Η τήρηση των προβλέψεων του προϋπολογισμού σε ό,τι αφορά τις μισθολογικές δαπάνες και τις προσλήψεις στο Δημόσιο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της αντιπληθωριστικής πολιτικής. Εξάλλου, "ευαίσθητη περιοχή" αποτελεί η μισθολογική πολιτική για τις ΔΕΚΟ, όπου, μέχρι στιγμής, σε ορισμένες συλλογικές συμβάσεις που υπογράφηκαν (ΔΕΗ, ΟΤΕ) δεν φαίνεται να έχει ληφθεί υπόψη πλήρως η επιβάρυνση των δαπανών του τρέχοντος έτους από τις αυξήσεις αποδοχών που συμφωνήθηκαν πέρυσι στην αμέσως προεκλογική περίοδο.

3 Αυτό δεν ισχύει για τη σύμβαση των τραπεζών. Και αυτή, ωστόσο, προβλέπει για το 1995 μικρότερες αυξήσεις από ό,τι για το 1994.

2. Απασχόληση

Από τάση σταθεροποίησης χαρακτηρίζεται η απασχόληση κατά το τρέχον έτος. Ειδικότερα, στη μεταποίηση ο δείκτης απασχόλησης μισθωτών της ΕΣΥΕ μειώθηκε κατά 4,7% τον Ιανουάριο σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 1993, ενώ για ολόκληρο το έτος εκτιμάται ότι ο ρυθμός μείωσης ενδέχεται να περιοριστεί στο 2% (έναντι μέσης μείωσης κατά 6% το 1993). Η εκτίμηση αυτή στηρίζεται (α) στην ανάκαμψη της μεταποιητικής παραγωγής που παρατηρείται από τον Ιανουάριο (μέσος δωδεκάμηνος ρυθμός αύξησης 2,1% στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου) και (β) στην υπόθεση ότι οι απολύσεις προσωπικού προβληματικών επιχειρήσεων, που επηρέασαν αισθητά το δείκτη στην περίοδο 1991-1993, θα έχουν μικρότερη επίπτωση εφέτος. Πάντως, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, που αντανakλούν κυρίως τις συνθήκες στον ιδιωτικό τομέα, η κατανασφόμενη ανεργία έμεινε ουσιαστικά σταθερή. Ειδικότερα, στο 5μηνο Ιανουαρίου-Μαΐου 1994 το μέσο ποσοστό ανεργίας ήταν 7,7% (όσο και στην αντίστοιχη περίοδο του 1993), ενώ ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε κατά 0,2%, ο αριθμός των τοποθετήσεων μειώθηκε κατά 1% και ο αριθμός των απολύσεων αυξήθηκε κατά 6,7% (πάντα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 1993). Εξάλλου, το ΥΠΕΘΟ εκτιμά ότι το ποσοστό της συνολικής ανεργίας θα αυξηθεί ελαφρά εφέτος και θα φθάσει το 10,1% (από 9,8% το 1993).

Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα είναι εξαιρετικά δύσκολο να εκτιμηθεί η πιθανή εξέλιξη της απασχόλησης, λόγω των πολύπλοκων διατάξεων του Ν.2190/94 (άρθρα 25-28Α'), οι οποίες αφορούν την επαναπρόσληψη ορισμένων κατηγοριών υπαλλήλων και την απόλυση άλλων. Ειδικότερα, στο Δημόσιο ο συνολικός αριθμός των τακτικών και εκτάκτων πολιτικών υπαλλήλων και των οργάνων των σωμάτων ασφαλείας αυξήθηκε --σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Οικονομικών-- κατά 2% μεταξύ 31.3.1993 και 31.3.1994. Ωστόσο, επειδή η εφαρμογή των διατάξεων του Ν.2190/94 επρόκειτο να αρχίσει το β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους, εκτιμάται ότι τελικά η μέση ετήσια απασχόληση στο δημόσιο θα παρουσιάσει μικρή μόνο αύξηση (κατά 0,3%). Εξάλλου, στις δημόσιες

επιχειρήσεις (ΔΕΚΟ) η απασχόληση --σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΘΟ-- αυξήθηκε κατά 9,5% μεταξύ 31.3.1993 και 31.3.1994 (αύξηση 8% αν συμπεριληφθούν και οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας/ΟΚΑΠ). Ωστόσο, η εξέλιξη αυτή οφείλεται (α) στην επανυπαγωγή των λεωφορειακών γραμμών της πρωτεύουσας στο δημόσιο τομέα (διάλυση ΣΕΠ, ίδρυση ΟΑΣΑ), που οδήγησε σε αύξηση των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ κατά 6.000 άτομα περίπου και (β) στις προεκλογικές προσλήψεις ή μετατροπές συμβάσεων στη ΔΕΗ, που αφορούσαν άλλα 6.000 άτομα. Με δεδομένη, όμως, την εφαρμογή του Ν.2190/94 (που θα οδηγήσει σε μείωση της απασχόλησης στη ΔΕΗ), εκτιμάται ότι η μέση ετήσια απασχόληση στις ΔΕΚΟ θα μειωθεί κατά 2% περίπου (αν δεν ληφθούν υπόψη οι αστικές συγκοινωνίες της Αθήνας: μαζί με αυτές, προκύπτει αύξηση 3% περίπου).

Εάν, τέλος, υποθεθεί ότι στις τράπεζες η απασχόληση θα μείνει σταθερή και ότι στον εκτός μεταποίησης ιδιωτικό τομέα ο αριθμός των μισθωτών θα αυξηθεί κατά 1,5% περίπου, προκύπτει ότι εφέτος οι απασχολούμενοι μισθωτοί στο σύνολο του μη γεωργικού τομέα θα αυξηθούν κατά 0,1%⁴ (έναντι μείωσης κατά 1,4% το 1993).

3. Αμοιβή εργασίας: εξελίξεις κατά τομείς

α.ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΙΣΘΩΝ. Η κυβερνητική πολιτική μισθών ανακοινώθηκε στις 13.1.1994 και προέβλεπε για τους δημόσιους υπαλλήλους αύξηση των αποδοχών κατά 5% από 1.1.94 και κατά 5% από 1.7.94, καθώς και διορθωτική αύξηση από 1.1.95 εάν το Δεκέμβριο ο δωδεκάμηνος ρυθμός του πληθωρισμού υπερβεί το 10% (στη συνέχεια οι ρυθμίσεις αυτές περιλήφθηκαν στο Ν.2198/94). Για τις ΔΕΚΟ και τον ιδιωτικό τομέα ισχύουν οι ελεύθερες διαπραγματεύσεις. Ωστόσο για τις ΔΕΚΟ η κυβέρνηση δήλωσε ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η οικονομική κατάσταση κάθε επιχείρησης ή οργανισμού, ενώ σε εγκύκλιο του ΥΠΕΘΟ τονιζόταν

4 Έχει υποθεθεί ότι τα 6.000 άτομα που προσλήφθηκαν στον ΟΑΣΑ είχαν άλλη απασχόληση πριν από την ίδρυση του νέου δημόσιου φορέα. Στην περίπτωση που ήταν άνεργοι, η αύξηση της συνολικής απασχόλησης στο μη γεωργικό τομέα θα είναι μεγαλύτερη.

ότι "πρέπει να συνεκτιμηθούν οι επιπτώσεις από τις αυξήσεις που δόθηκαν στο τελευταίο τετράμηνο του 1993". Τέλος, για τον ιδιωτικό τομέα η κυβέρνηση είχε εκφράσει την ευχή να είναι ταχεία η πρόοδος των διαπραγματεύσεων και όσο το δυνατόν μεγαλύτερη η διάρκεια της συμφωνίας που θα επιτευχθεί.

β.ΔΗΜΟΣΙΟ. Ο προϋπολογισμός του 1994 προέβλεπε αύξηση δαπανών για μισθούς και συντάξεις κατά 11,2% (μόνο για μισθούς:11,1%). Ωστόσο, μαζί με ορισμένα κονδύλια της κατηγορίας "δαπάνες υπό κατανομή" ("νέοι διορισμοί" εκπαιδευτικού και ιατρικού προσωπικού, "δαπάνες εφαρμογής διατάξεων Ν.2085/92" για μετατάξεις κλπ., "δαπάνες επαναπρόσληψης απολυθέντων" σύμφωνα με το Ν.2190/94), η αύξηση της δαπάνης για μισθούς και συντάξεις έφθανε το 11,7% (μόνο για μισθούς: 11,8%). Τέλος, μετά την πρόσφατη αναθεώρηση (από το Υπουργείο Οικονομικών) προς τα κάτω των εκτιμήσεων για τις δαπάνες του 1993 (σε σύγκριση με τις εκτιμήσεις που περιλαμβάνονται στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού), οι δαπάνες που έχουν εγγραφεί στον προϋπολογισμό για το 1994 εμφανίζουν πλέον υψηλότερους ρυθμούς αύξησης (13,1% οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις, 13,5% οι δαπάνες για μισθούς). Αυτό σημαίνει ότι, εάν η μέση ετήσια απασχόληση αυξηθεί κατά 0,3%, τότε η κατά κεφαλήν μισθολογική δαπάνη στο Δημόσιο θα αυξηθεί κατά 13,2%⁵ εφέτος (έναντι 12,2% το 1993, σύμφωνα με αναθεωρημένα στοιχεία). Οι μέσες αποδοχές μετά τις ασφαλιστικές κρατήσεις θα αυξηθούν μόνο κατά 9,4% (έναντι 7,2% το 1993), λόγω αύξησης των ασφαλιστικών εισφορών των υπαλλήλων κατά 2,75 ποσοστιαίες μονάδες από 1.1.94 (Ν.2084/92).

γ. Δ.Ε.Κ.Ο. Οι προϋπολογισμοί των ΔΕΚΟ προβλέπουν αύξηση των μισθολογικών δαπανών το 1994 κατά 6,1%: ωστόσο, το ποσοστό αυτό δεν είναι/βέβαιον ^{και} ότι καλύπτει τη μεταφερόμενη επιβάρυνση από τις αυξήσεις του 1993 και την

5 Στην αύξηση κατά 13,2% συμβάλλουν: (α) η εισοδηματική πολιτική του 5% + 5% με 7,8 ποσοστιαίες μονάδες, (β) η μεταφερόμενη επιβάρυνση από το 1993 με μία περίπου μονάδα, (γ) η "ωρίμανση" με 1,5-2,5 μονάδες και (δ) διάφορες ειδικές ρυθμίσεις ή δαπάνες που μεταφέρθηκαν από το 1993 με 1,9-2,9 μονάδες.

επίπτωση της ωρίμανσης. Ήδη, υπογράφηκαν στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ συλλογικές συμβάσεις που είναι πιθανό ότι οδηγούν σε σημαντική υπέρβαση δαπανών (εκτός εάν υπάρξει εξίσου σημαντική μείωση της απασχόλησης). Ειδικότερα, η συλλογική σύμβαση της ΔΕΗ (26.5.94) προβλέπει αύξηση των βασικών μισθών και ενσωμάτωση της ΑΤΑ σε δύο δόσεις, που --σύμφωνα με ορισμένες πρόχειρες εκτιμήσεις-- ισοδυναμεί με αύξηση των συνολικών αποδοχών κατά 4,5-5% από 1.5.94 και κατά 4% από 1.9.94. Δεδομένου ότι για τη ΔΕΗ η μεταφερόμενη επιβάρυνση από το 1993 είναι της τάξεως του 8-9%, προκύπτει μέση ετήσια αύξηση των συνολικών αποδοχών κατά 14%, η οποία θα υπερβεί το 15% εάν προστεθεί και η επίπτωση της ωρίμανσης. Στον ΟΤΕ, η συλλογική σύμβαση/ ^(27.5.94) προβλέπει αύξηση των αποδοχών κατά 5% από 1.1.94 και κατά 6,5% από 1.7.94. Λόγω της υψηλής μεταφερόμενης επιβάρυνσης από το 1993 (8,5% περίπου), η μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών φθάνει το 18% και μαζί με την επίπτωση της ωρίμανσης υπερβαίνει το 19%. Εάν υποτεθεί ότι στις υπόλοιπες ΔΕΚΟ θα υπάρξει μεγαλύτερη συγκράτηση και ότι η μέση ετήσια αύξηση των αποδοχών δεν θα υπερβεί το 11%, τότε για το σύνολο των ΔΕΚΟ προκύπτει κατά μέσο όρο αύξηση ακαθάριστων αποδοχών κατά 13,5% (έναντι 9,7% το 1993). Οι μέσες αποδοχές μετά τις ασφαλιστικές κρατήσεις θα αυξηθούν μόνο κατά 9,7% (έναντι 6,1% το 1993).

δ. ΤΡΑΠΕΖΕΣ. Η συλλογική σύμβαση των τραπεζών (25.5.94) είναι διετούς διάρκειας (χωρίς διορθωτικές ρήτρες). Από το σύνολο των ρυθμίσεων της (ενσωμάτωση ΑΤΑ και αύξηση βασικών μισθών, αύξηση ορισμένων επιδομάτων και πάγωμα άλλων) προκύπτει, σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς, ότι οι συνολικές αποδοχές θα αυξηθούν --κατά μέσο όρο-- κατά 6,5% περίπου από 1.1.94, κατά 5,5% περίπου από 1.7.94, κατά 4,6% από 1.1.95 και κατά 5% από 1.7.95. Επειδή η μεταφερόμενη επιβάρυνση από το 1993 υπολογίζεται σε 4,3%, η μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών φθάνει το 14,3% εφέτος και ίσως υπερβαίνει το 16% μαζί με την επίπτωση της ωρίμανσης (έναντι 14% περίπου το 1993). Οι μέσες αποδοχές μετά τις ασφαλιστικές κρατήσεις θα

αυξηθούν εφέτος κατά 12,1% (έναντι 10,3% το 1993). Για το 1995, η μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών υπολογίζεται σε 10,1%.

ε. ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ. Η Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΓΣΣΕ), που αφορά τις κατώτατες αποδοχές, υπογράφηκε στις 21.3.94 και είναι διετούς διάρκειας. Για το 1994 προβλέπει αυξήσεις κατά 5% από 1.1.94 και κατά 6,5% από 1.7.94, που ισοδυναμούν με μέση ετήσια αύξηση κατά 12,6% (1993: 12,4%) και με αύξηση μεταξύ αρχής και τέλους του έτους κατά 11,8% (1993: 14%). Για το 1995, οι αποδοχές θα αυξηθούν (σε δύο ίσες δόσεις από 1.1.95 και 1.7.95) κατά το ποσοστό που θα περιληφθεί ως πρόβλεψη για το δείκτη τιμών καταναλωτή στον κρατικό προϋπολογισμό του έτους αυτού. Εξάλλου, στη σύμβαση περιέχονται και διορθωτικές ρήτρες. Εάν μεταξύ Δεκεμβρίου 1993 και Δεκεμβρίου 1994 ο Δ.Τ.Κ. αυξηθεί περισσότερο από 11,5%, για υπέρβαση έως 20% (δηλαδή για πληθωρισμό έως 13,8%) θα χορηγηθεί διορθωτική αύξηση από 1.7.95. Εάν η υπέρβαση είναι μεγαλύτερη, για το πέραν του 13,8% τμήμα της θα διαπραγματευθούν οι δύο πλευρές. Εξάλλου, εάν η πραγματική αύξηση του Δ.Τ.Κ. στη διάρκεια του 1995 είναι μεγαλύτερη από την προβλεφθείσα, θα χορηγηθεί διορθωτική αύξηση από 1.1.96 μέχρι να καλυφθεί απόκλιση έως 30%.

Εξάλλου, σε κλαδικό ή ομοιοεπαγγελματικό επίπεδο, όπως προκύπτει από ανάλυση δείγματος 24 συλλογικών συμβάσεων⁶, η μέση ετήσια αύξηση των συμβατικών αποδοχών φθάνει το 12,3% και η αύξηση μεταξύ αρχής-τέλους του έτους το 11,7%: εάν ληφθούν υπόψη μόνο οι πιο αντιπροσωπευτικές από τις συμβάσεις αυτές (δηλαδή όσες υπογράφηκαν εφέτος), προκύπτει μέση ετήσια αύξηση 12,5% και αύξηση μεταξύ αρχής-τέλους του έτους κατά 12,3%. (Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 1993 ήταν 12,4% και 13,4%). Σχετικά, αξίζει να επισημανθούν τα εξής:

⁶ Από αυτές, οι 3 είναι διετούς διάρκειας (1993-1994) που υπογράφηκαν το 1993, οι 11 διετούς διάρκειας (1994-95) που υπογράφηκαν εφέτος, και οι 10 ετήσιες διάρκειας που υπογράφηκαν εφέτος.

(1) Ο αριθμός των συμβάσεων διετούς διάρκειας είναι σημαντικός (περίπου το 50% του συνόλου).

(2) Το όριο για την ενεργοποίηση των διορθωτικών ρητρών για το 1994 ποικίλλει (από 11,5% έως 12,5%) και ισούται με το ύψος των χορηγούμενων στη διάρκεια του 1994 μισθολογικών αυξήσεων⁷. Εξάλλου, ως χρόνος χορήγησης της διορθωτικής αύξησης ορίζεται άλλοτε η 1.1.95 και άλλοτε η 1.7.95.

(3) Όλες οι διετείς συμβάσεις του καθαρά ιδιωτικού τομέα συνδέουν τις αυξήσεις αποδοχών του 1995 με την κυβερνητική πρόβλεψη για το Δ.Τ.Κ. και αναφέρονται σε δύο ισόποσες δόσεις. Σε αρκετές συμβάσεις προστίθεται ότι από 1.1.95 θα δοθεί επιπλέον της κυβερνητικής πρόβλεψης αύξηση 1%.

(4) Επομένως, το σύστημα προσδιορισμού των αυξήσεων που διαμορφώνεται στις διετούς διάρκειας συμβάσεις που υπογράφονται εφέτος ισοδυναμεί με EX ANTE τιμαριθμική αναπροσαρμογή (όπου, για μεν το 1994 η πρόβλεψη του πληθωρισμού γίνεται από τους κοινωνικούς εταίρους, για δε το 1995 από την κυβέρνηση --συν μία πρόσθετη αύξηση που σε ορισμένες περιπτώσεις αποφασίζουν οι εταίροι) με ετήσια διορθωτική ρήτρα.

Με βάση την εξέλιξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων, τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται, και τα στοιχεία που προκύπτουν από τις δειγματοληπτικές έρευνες της ΕΣΥΕ για τη μεταφερόμενη επιβάρυνση από το 1993 καθώς και τη σχέση μεταξύ αύξησης των συμβατικών αποδοχών και αύξησης των πράγματι καταβαλλόμενων αποδοχών, εκτιμάται ότι στον ιδιωτικό τομέα οι πράγματι καταβαλλόμενες (ακαθάριστες) αποδοχές αυξάνονται εφέτος με ρυθμό 13,1% (έναντι 12,1% το 1993). Με τον ίδιο ρυθμό (13,1%) αυξάνονται και οι μέσες αποδοχές μετά τις αεφκλ. κρατήσεις (έναντι 10% το 1993).

(Ειδικότερα για τη μεταποίηση, εκτιμάται ότι οι μέσες αποδοχές των εργατών θα αυξηθούν κατά 13,3% (1993: 10,5%) και των υπαλλήλων κατά 14,1%

7 Αντίθετα, στις διετείς συλλογικές συμβάσεις της περιόδου 1991-92, το όριο για την ενεργοποίηση των ρητρών ήταν μεγαλύτερο από τις χορηγούμενες μισθολογικές αυξήσεις. Στις συμβάσεις εκείνες, δηλαδή, γινόταν αποδεκτή η μείωση των πραγματικών αποδοχών.

(1993: 13,1%). Ετσι, εάν η παραγωγή αυξηθεί κατά 2% και η απασχόληση μειωθεί κατά 2% (βλέπε παραπάνω), το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα αυξηθεί κατά 8,9%)

(Ποσοστά ετήσιας μεταβολής)

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 ⁹
ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΠΛΗΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ)									
- Μέσες προ φορολογίας αποδοχές (ονομ.) ¹	12,3	10,9	20,5	19,6	22,1	14,7	11,8	12,3	13,3
- " " " " (πραγμ.) ¹	-8,7	-4,7	6,2	5,2	1,4	-4,0	-3,5	-1,8	1,6
- Μέσο διαθέσιμο εισόδημα μισθωτών (ονομ.) ¹	11,3	11,6	19,5	22,0	21,2	15,2	15,8	6,0	12,0
- " " " " (πραγμ.) ¹	-9,5	-4,1	5,3	7,3	0,7	-3,6	0,0	-7,3	0,4
- Μη γεωργικό ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ²	1,6	0,3	4,6	4,1	0,6	1,7	1,3	0,3	1,5(1,0)
- Απασχολούμενοι μισθωτοί ¹	0,7	0,0	1,0	2,0	-1,1	-0,5	-0,7	-1,4	0,1
- Παραγωγικότητα στον μη γεωργικό τομέα ¹	0,9	0,3	3,6	2,1	1,7	2,2	2,0	1,7	1,4(0,9)
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ¹	11,3	10,6	16,3	17,2	20,2	12,8	9,4	12,3	11,6(12,2)
- Αμοιβές εργαζομένων (WAGE BILL) ¹	13,1	10,9	21,7	22,0	20,9	14,7	10,8	12,6	13,3
- Αμοιβές εργαζομένων ²	12,7	12,1	21,2	20,7	21,0	13,3	11,7	11,7	12,5
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ²	10,9	11,8	15,9	15,9	20,3	11,4	10,4	11,4	10,8
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ									
- Πριαιές αποδοχές εργατών ³	12,7	9,6	18,4	20,5	19,4	16,7	13,7	10,5	13,3
- Εβδομαδιαίες αποδοχές εργατών ³	12,5	9,8	24,0	20,7	19,3	16,7	13,7	10,5	13,3
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων ³	8,6	8,3	26,9	19,9	21,8	18,0	14,6	13,1	14,1
- Παραγωγή ³	-0,7	-2,0	5,0	2,3	-2,8	-0,9	-1,3	-3,2	2,0
- Απασχόληση (άτομα) ³	0,1	-1,3	1,0	0,3	-1,6	-6,2	-4,9	-6,0	-2,0
- Μέσος χρόνος εργασίας ³	-0,2	0,1	4,8	0,0	-0,1	0,0	-0,0	0,0	0,0
- Συνολικές εργατοώρες ³	-0,1	-1,1	5,8	0,3	-1,7	-6,2	-5,0	-6,0	-2,0
- Παραγωγή ανά απασχολούμενο άτομο ³	-0,7	-0,7	4,0	2,1	-1,3	5,6	3,9	3,0	4,1
- Παραγωγή ανά εργατοώρα ³	-0,5	-0,8	-0,8	2,0	-1,1	5,6	4,0	3,0	4,1
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος ³	13,3	10,5	19,3	18,2	20,9	10,5	9,4	7,3	8,9
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΙΣΘΩΤΩΝ									
- Μέσες αποδοχές δημοσίων υπαλλήλων ⁴	14,6	12,6	21,4	19,4	26,9	10,6	11,7	12,2	13,2
- Μέσες αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ ⁵	12,0	9,1	18,0	21,9	28,2	14,5	7,5	9,7	13,5
- Πριαιές αποδοχές εργατών ηλεκτρισμού-ύδρευσης ³	25,2	12,6	9,0	11,6	...
- Εβδομαδιαίες αποδοχές εργατών " " ³	26,8	13,2	9,4	12,4	...
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων " " ³	20,3	20,3	11,3	6,8	...
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων Τραπεζών ³	8,0 ⁶	9,3 ⁶	17,6 ⁶	25,5 ⁶	19,9 ⁶	16,5 ⁶	1,4 ⁶	19,1 ⁶	...
- Μέσες αποδοχές υπαλλήλων Τραπεζών ⁷	10,1	8,9	26,3	19,0	24,2	13,9	9,0	14,0	16,0
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων ασφαλειών ³	9,6 ⁶	7,9 ⁶	21,2 ⁶	23,8 ⁶	18,8 ⁶	14,9 ⁶	13,8 ⁶	16,2 ⁶	...
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων λιανεμπορίου ³	11,1	9,1	18,0	16,0	15,6	14,8	16,4	12,0	12,3
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων χονδρεμπορίου ³	17,5	16,4	15,1	15,8
- Εβδομαδιαίες αποδοχές εργατοτεχνιτών ορυχείων ³	12,1	11,9	20,4	16,2	31,3	19,0	11,4	9,1	12,6
- Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων ορυχείων ³	12,0	11,0	19,1	14,5	21,1	18,9	9,0	10,4	11,5
- Κατώτατες αποδοχές ανειδίκευτων ⁸	10,8	10,1	17,0	20,1	17,3	15,1	11,9	12,4	11,5
ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ³	23,0	16,4	13,5	13,7	20,4	19,5	15,8	14,4	11,5

1. Εκτιμήσεις υπηρεσίας.
2. ΕΣΥΕ: Εθνικοί Λογαριασμοί (1993-4: εκτιμήσεις του ΥΠΕΘΑ και 6ε παρένθεση σταλλακτική υπόθεση)
3. ΕΣΥΕ (επεξεργασία).
4. Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμού (για το 1993-94 βλέπε το κείμενο).
5. Εκτιμήσεις ΥΠΕΘΑ για τις ΔΕΚΟ.
6. Στοιχεία Οκτωβρίου σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους.
7. Επεξεργασία στοιχείων αποτελεσμάτων χρήσεως (1986-93) και στοιχείων ΕΣΥΕ.
8. Εθνική Γενική Στατιστική Σύμβαση Εργασίας.
9. Προβλέψεις υπηρεσίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
 (Ποσοστά μεταβολής)

	1991		1992		1993		1994	
	Μέση ετήσια αύξηση	Αύξηση μεταξύ αρχής-τέλους	Μέση ετήσια αύξηση	Αύξηση μεταξύ αρχής-τέλους	Μέση ετήσια αύξηση	Αύξηση μεταξύ αρχής-τέλους	Μέση ετήσια αύξηση	Αύξηση μεταξύ αρχής-τέλους
- Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση (κατώτατες αποδοχές ανειδίκευτων εργατοϋπαλλήλων)	13,1	13,0	11,9	11,5	12,4	14,0	12,6	11,8
- Κλαδικές ή ομοιοεπαγγελματικές συλλογικές συμβάσεις και διαιτητικές αποφάσεις ή αποφάσεις ΟΜΕΑ (μέσος όρος δείγματος)	15,5	13,3	12,5	12,2	12,4	13,4	12,3 (12,5)	11,7 (12,3)

Πηγή: (α) Κατά προσέγγιση υπολογισμοί με βάση τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και τις διαιτητικές αποφάσεις που δημοσιεύονται στο Δελτίον Εργατικής Νομοθεσίας. Έχει υπολογιστεί η αύξηση των συνολικών συμβατικών αποδοχών και επομένως στα ποσοστά του πίνακα περιλαμβάνεται η επίπτωση της ενσωμάτωσης της ΑΤΑ στις βασικές αποδοχές. Στα ποσοστά του 1992 και του 1993 περιλαμβάνονται και διορθωτικές αυξήσεις που χορηγούνται βάσει ρητρών των συμβάσεων.

(β) Το δείγμα περιλαμβάνει για το 1991 45 σ.σ.ε και 5 διαιτητικές αποφάσεις (από τις οποίες 24 διετούς διάρκειας). Για το 1992 περιλαμβάνει 56 σ.σ.ε. (στις οποίες περιλαμβάνονται οι 24 διετείς που υπογράφηκαν το 1991, 30 ετήσιες και δύο διετείς 1992-93) καθώς και δύο διαιτητικές αποφάσεις του ΟΜΕΑ (ετήσιας διάρκειας). Για το 1993 περιλαμβάνει 62 σ.σ.ε. (τις δύο διετείς που υπογράφηκαν το 1992, 57 ετήσιες και τρεις διετείς 1993-94) και 10 διαιτητικές αποφάσεις του ΟΜΕΑ. Για το 1994 περιλαμβάνει 24 σ.σ.ε. (τις τρεις διετείς που υπογράφηκαν το 1993, 10 ετήσιες και 11 διετείς που υπογράφηκαν το 1994). Για το 1994, μέσα σε παρένθεση αναγράφονται οι αυξήσεις που προκύπτουν αν ληφθούν υπόψη μόνο οι συμβάσεις που υπογράφηκαν το 1994, που είναι και περισσότερο αντιπροσωπευτικές των τρεχουσών τάσεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΔΕΙΚΤΩΝ ΑΜΟΙΒΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 1985-1994

Εβδομαδιαίες αποδοχές εργατών μεταποίησης				Κατώτατο ημερομίσθιο ανειδίκευτου εργάτη				
Περίοδος	Μεταβολή(%) σε σχέση:			Περίοδος	Μεταβολή(%) σε σχέση:			
	με την ίδια περίοδο του προηγούμεν. έτους	με την αμέσως προηγ. περίοδο			με την ίδια περίοδο του προηγούμεν. έτους	με το αμέσως προηγ. επίπεδο		
1985	δ' τρίμ.	19,6	4,1	1985	δ' 4μηνο	17,8	2,1	
1986	α' "	16,1	3,0	1986	α' "	13,8	4,5	
	β' "	12,3	2,2		β' "	8,2	1,4	
	γ' "	9,9	0,3		γ' "	11,0	4,8	
	δ' "	12,0	6,1					
1987	α' τρίμ.	11,2	2,3	1987	α' 4μηνο	10,6	4,1	
	β' "	9,5	0,6		β' "	10,2	1,0	
	γ' "	9,8	0,6		γ' "	10,0	4,5	
	δ' "	8,6	4,9					
1988	α' τρίμ.	22,1	15,0	1988	α' 4μηνο	15,9	9,7	
	β' "	26,2	4,0		β' "	16,5	1,5	
	γ' "	25,8	0,2		γ' "	18,7	6,6	
	δ' "	21,8	1,6					
1989	α' τρίμ.	18,0	11,4	1989	α' 4μηνο	18,2	9,2	
	β' "	18,0	4,0		β' "	17,6	1,0	
	γ' "	19,8	1,8		γ' "	20,6	9,3	
	δ' "	26,6	7,4					
1990	α' τρίμ.	20,0	5,6	1990	α' 4μηνο	18,8	7,6	
	β' "	19,3	3,4		β' "	17,6	0,0	
	γ' "	20,1	2,5		γ' "	15,2	7,1	
	δ' "	17,9	5,4					
1991	α' τρίμ.	14,9	2,9	1991	Α' 6μηνο	13,9	6,3	
	β' "	16,2	4,6		Β' "	14,8	5,6	
	1991	γ' "	18,7	4,6	1992	Α' 6μηνο	12,2	6,3
	1991	δ' "	16,8	3,7		Β' "	10,5	4,0
1992	α' τρίμ.	17,6	3,7	1993	Α' 6μηνο	9,7	5,5	
	β' "	14,2	1,6		Β' "	14,0	8,1	
	1992	γ' "	12,3	2,9	1994	Α' 6μηνο	13,5	5,0
	1992	δ' "	11,3	2,8		Β' "	11,8	6,5
1993	α' τρίμ.	9,0	1,5					
1993	β' "	9,8	2,3					
	γ' "	10,7	3,7					
	δ' "	12,3	4,3					

Πηγή: - Εβδομ. αποδοχές εργατών μεταποίησης: ΕΣΥΕ.

- Κατώτατο ημερομίσθιο: Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας. (Πρόκειται για το ημερομίσθιο εργάτη άγαμου χωρίς προϋπηρεσία: επομένως δεν περιλαμβάνει επιδόματα ούτε την επίπτωση της ενσωμάτωσης της ΑΤΑ.)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4
ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ: 1986 - 1994

Μ ε γ ε θ ο ς	Α. Μεταβολές μέσω των ετησίων επιπέδων (%)									Β. Μεταβολές δ' τριμήνου έναντι αντιστοίχου τριμήνου προηγούμενου έτους (%)								
	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 (προβλ.)	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994 (προβλ.)
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην ελληνική μεταποίηση(1)	13,3	10,5	19,3	18,2	20,9	10,5	9,4	7,3	(8,9)	17,2	8,5	20,8	21,0	16,1	13,1	7,3	8,4	(8,3)
- Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (μεταποίηση) στις ανταγωνιστριες χώρες (2)	3,9	2,8	0,0	3,0	4,0	4,3	3,1	3,4	(1,2)	3,8	1,7	-0,7	4,2	3,4	4,0	2,6	3,4	(1,2)
- Σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής (effective exchange rate) (3)	-22,2	-11,0	-7,0	-7,1	-9,0	-11,2	-8,3	-9,2	(-7,5)	-10,9	-9,9	-6,5	-7,4	-9,7	-10,4	-9,5	-8,8	(-6,5)
- "Σχετικό κόστος εργασίας" (4)	-15,2	-4,3	10,9	6,6	5,8	-6,1	-2,6	-3,8	(-0,5)	0,6	-3,9	13,7	7,5	1,4	-2,6	-3,4	-4,4	(0,1)

Πηγή: (1) Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ
(2) Επεξεργασία στοιχείων ΟΟΣΑ από το Τμήμα Ισοζυγίου της ΔΟΜ
(3) Τμήμα Ισοζυγίου
(4) = ((1):(2)) X (3). Τμήμα Ισοζυγίου
Για το 1994: εκτιμήσεις γράφοντος για τα μεγέθη (1), (2), (4).

Σημ.: Αν ληφθούν υπόψη και οι ασφαλιστικές επιβαρύνσεις του κόστους εργασίας (βλ. σελ. 2, υποσημ.2), τότε το σχετικό κόστος εργασίας εξελίσσεται ως εξής: 1990: +6,0%, 1991: -3,0%, 1992: -2,3%, 1993: -3,4%, 1994: -0,5%.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 5

ΑΜΟΙΒΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΙΡΕΣ 1975-94

(ποσοστά ετήσιας μεταβολής)

Έτος	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΠΛΗΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ)				Μ Ε Τ Α Π Ο Ι Η Σ Η				Κατώτατες αποδοχές	
	Μέσες αποδοχές προ φορολογίας		Μέσο διαθέσιμο εισόδημα μισθωτών		Εβδομαδιαίες αποδοχ. εργατών		Μηνιαίες Αποδ. Υπαλλ.		Όνομ.	Πραγμ.
	Όνομ.	Πραγμ.	Όνομ.	Πραγμ.	Όνομ.	Πραγμ.	Όνομ.	Πραγμ.		
1975	22,6	8,1	22,0	7,6	21,4	7,0	20,4	6,2	21,5	7,1
1976	22,7	8,3	21,7	7,4	26,0	11,3	22,9	8,4	22,0	7,7
1977	19,2	6,3	21,0	7,9	18,7	5,8	19,8	6,8	17,3	4,6
1978	21,8	8,2	20,3	6,9	24,2	10,3	19,0	5,7	23,0	9,2
1979	18,8	-0,2	16,9	-1,8	20,4	1,2	18,6	-0,3	17,9	-0,9
1980	20,6	-3,4	23,4	-1,2	25,5	0,5	22,0	-2,3	22,0	1,2
1981	24,0	-0,4	21,4	-2,5	23,8	-0,6	25,4	0,8	24,1	-0,3
1982	26,1	4,2	24,4	2,8	30,3	7,8	22,5	1,2	46,4	21,0
1983	17,2	-2,5	15,8	-3,7	19,2	-0,8	14,3	-4,9	15,4	-4,0
1984	23,1	3,9	22,2	3,1	25,3	5,7	24,1	4,7	25,8	6,2
1985	21,1	1,5	22,0	2,3	23,1	3,1	23,0	3,1	17,9	-1,2
1986	12,3	-8,7	11,3	-9,5	12,5	-8,5	8,6	-11,7	10,8	-9,9
1987	10,9	-4,7	11,6	-4,1	9,8	-5,7	8,3	-7,0	10,1	-5,4
1988	20,5	6,2	19,5	5,3	24,0	9,3	26,9	11,8	17,0	3,1
1989	19,6	5,2	22,0	7,3	20,7	6,2	19,9	5,5	20,1	5,6
1990	22,1	1,4	21,2	0,7	19,3	-0,9	21,8	1,2	17,3	-2,6
1991	14,7	-4,0	15,2	-3,6	16,7	-2,3	18,0	-1,3	15,1	-3,7
1992	11,8	-3,5	15,8	0,0	13,7	-1,8	14,6	-1,0	11,9	-3,4
1993	12,3	-1,8	6,0	-7,3	10,5	-3,4	13,1	-1,1	12,4	-1,7
1994	13,3	1,6	12,0	0,4	13,3	1,6	14,1	2,3	12,6	1,0

Πηγή: - Για το σύνολο οικονομίας (πλην γεωργίας): Εκτιμήσεις υπηρεσίας με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία για τις αυξήσεις των αποδοχών κατά κλάδους.

- Για τη μεταποίηση: στοιχεία ΕΣΥΕ.

- Για τις κατώτατες αποδοχές: επεξεργασία στοιχείων Εθνικών Γενικών Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας. Τα αναγραφόμενα ποσοστά αποτελούν εκτίμηση της μέσης σταθμικής αύξησης των κατώτατων αποδοχών όλων των κατηγοριών των ανειδικευτών (αγάμων/εγγάμων, εργατών/υπαλλήλων, με/χωρίς προϋπηρεσία) και περιλαμβάνουν και τις επιπτώσεις της καθιέρωσης νέων επιδομάτων και της επεκτάσεως των υφισταμένων κατά τη διάρκεια της εξεταζομένης περιόδου.

- Για το 1993: εκτιμήσεις.
- Για το 1994: προβλέψεις.

Π Ι Ν Α Κ Α Σ 6

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΙΡΕΣ 1975-94

(Ποσοστά ετήσιας μεταβολής)

Έτος	Σύνολο οικονομίας (πλην γεωργίας)			Μεταποίηση		
	Προϊόν ανά απασχολούμενο μισθωτό	Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος		Παραγωγή ανά απασχ. άτομο	Παραγωγή ανά ώρα εργασίας	Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος
		Εθνικοί Λογ/σμοί (ΕΣΥΕ)	Εναλλακτική εκτίμηση (ΧΡΑΘΟΥΣ)			
1975	4,7	17,3	...	3,6	6,2	17,3
1976	3,6	17,8	...	4,2	6,3	21,0
1977	-0,1	19,1	...	-3,1	-1,2	22,4
1978	3,3	17,4	...	4,4	3,9	18,9
1979	2,7	18,8	15,7	3,3	3,5	16,6
1980	-0,6	19,9	21,3	-0,2	1,0	25,9
1981	-0,5	23,3	24,6	-0,4	2,5	24,2
1982	0,3	27,8	25,8	-2,2	0,1	33,3
1983	1,0	17,2	16,1	-0,2	-0,1	19,5
1984	1,1	20,8	21,8	0,9	1,8	24,1
1985	2,2	20,4	18,5	3,7	1,0	18,7
1986	0,9	10,9	11,3	-0,7	-0,5	13,3
1987	0,3	11,8	10,6	-0,7	-0,8	10,5
1988	3,6	15,9	16,3	4,0	-0,8	19,3
1989	2,1	15,9	17,2	2,1	2,0	18,2
1990	1,7	20,3	20,2	-1,3	-1,1	20,9
1991	2,2	11,4	12,8	5,6	5,6	10,5
1992	2,0	10,4	9,4	3,9	4,0	9,4
1993	1,7	11,4	12,3	3,0	3,0	7,3
1994	1,4(0,9)	10,8	11,6(12,2)	4,1	4,1	8,9

Πηγή: (α) Για το σύνολο οικονομίας πλην γεωργίας: στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών για το μη γεωργικό ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές και τιμές συντελεστών παραγωγής) και για τις αμοιβές των εργαζομένων. Για τον υπολογισμό του προϊόντος ανά μισθωτό (παραγωγικότητα) χρησιμοποιήθηκαν εκτιμήσεις της υπηρεσίας για τη μεταβολή της μισθωτής απασχόλησης. Επίσης, εκτιμήσεις της υπηρεσίας χρησιμοποιήθηκαν για την "εναλλακτική εκτίμηση" του κόστους εργασίας.

(β) Για τη μεταποίηση: επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ.

(δ) Για το 1993: ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ.
 (ε) Για το 1994: ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΙΣ :
 ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ (Σ.Σ.Ε.) ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (Δ.Α.)
 1974 - 1993

Έτος	Εθνικές Γενικές		Εθνικές Ομοιοπαγγελματικές		Τοπικές Ομοιοπαγγελματικές		Ειδικές (κυρίως επιχ/κές)		Σ Υ Ν Ο Λ Ο			
	σ.σ.ε.	δ.α.	σ.σ.ε.	δ.α.	σ.σ.ε.	δ.α.	σ.σ.ε.	δ.α.	σ.σ.ε.	δ.α.	σ.σ.ε. & δ.α.	δ.α.
1974	-	-	21	44	15	12	34	29	70	85	155	
1975	3	-	30	59	13	36	85	48	131	143	274	
1976	-	1	30	52	24	27	90	40	144	120	264	
1977	1	-	29	80	15	29	101	70	146	179	325	
1978	-	1	37	65	14	17	115	131	166	214	380	
1979	-	2	41	94	16	25	116	126	173	247	420	
1980	-	1	54	112	25	27	141	159	220	299	519	
1981	-	-	54	130	26	30	153	170	233	330	563	
1982	-	1	70	141	42	38	172	52	284	232	516	
1983	-	-	9	46	8	9	40	25	57	80	137	
1984	1	-	47	170	22	15	182	79	252	264	516	
1985	1	-	51	103	29	19	94	45	175	167	342	
1986	1	-	18	43	7	23	18	16	44	82	126	
1987	-	1	21	41	11	23	44	19	76	84	160	
1988	1	-	83	43	28	22	96	18	210	83	293	
1989	1	-	90	63	24	15	161	33	276	111	387	
1990	1	-	76	41	6	18	ειδικές: 50 (έως 7.5.90) κλαδικές: 31 (από 8.5.90) επιχ/κές: 31 (" ")	4 (έως 7.5.90) 34 (από 8.5.90) 9 (" ")	195	106	301	
1991	1	-	37	30	35	20	κλαδικές: 89 επιχ/κές: 125	25 12	287	87	374	
1992	-	-	28	12	14	5	κλαδικές: 66 επιχ/κές: 63	8 7	171	32	203	
1993	1	-	55	11	22	2	κλαδικές: 97 επιχ/κές: 105	15 2	280	30	310	

Πηγή : Ετήσιες εκθέσεις πεπραγμένων περιφερειακών υπηρεσιών Υπουργείου Εργασίας.

Σημείωση : α) Οι σ.σ.ε. και οι δ.α. έχουν ταξινομηθεί χρονολογικά ανάλογα με την ημερομηνία υπογραφής ή έκδοσης και όχι ανάλογα με την περίοδο (έτος) την οποία αφορούν.

β) Από τις 8.5.1990, σύμφωνα με το Ν. 1876/90, αλλάζει η ταξινόμηση των β.ε.ε. Αντί για τις "ειδικές" β.ε.ε., καταγράφονται οι "επιχειρησιακές" και οι "κλαδικές".

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΔΟΧΩΝ (ΕΛΛΑΔΑ - Ε.Ο.Κ.) - 1990-1991

(Απόλυτα επίπεδα σε τρέχοντα "ισοδύναμα αγοραστικής δύναμης" --
Current Purchasing Power Standards)

έ γ ε θ ο ς	ΕΛΛΑΔΑ	Βέλ.	Δαν.	Γερμ.	Ισπ.	Γαλλ.	Ιταλ.	Λουξ.	Ολλ.	Ποστ.	Ην.Β.
Ωριαίες αποδοχές εργατών μεταποίησης											
Απρ. 1990	4,25	7,94	9,21	8,77	6,69	...	7,03	9,16	8,05	2,85	7,84
Απρ. 1991	4,52	8,62	9,90	9,35	7,13	6,69	7,64	...	8,64	3,03	8,52
Ωριαίες αποδοχές εργατών ορυχ.-μεταλ.-λατομ.											
Απρ. 1990	6,54	8,49	9,17	9,58	9,54	...	8,82	7,73	10,52	3,09	...
Απρ. 1991	7,56	8,91	9,48	10,03	10,81	7,36	9,86	3,25	10,92
Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων μεταποίησης											
Απρ. 1990	1559	2517	2313	2662	2081	...	2444	3597	...	1097	2758
Απρ. 1991	1643	2737	...	2840	2244	2442	2616	1194	2884
Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων ορυχ.-μεταλ.-λατομ.											
Απρ. 1990	1609	2484	2507	3005	2546	...	2556	2381	...	1043	3721
Απρ. 1991	1747	2832	2570	3189	2793	2891	2883	1013	3966
Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων χονδρικού εμπορίου											
Απρ. 1990	777	1786	...	1733	1021	1901	...	720	1900
Απρ. 1991	831	1939	...	1829	1093	1721	803	1917
Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων λιανικού εμπορίου											
Απρ. 1990	613	1204	...	1352	989	1260	...	514	1336
Απρ. 1991	631	1297	...	1429	1076	1282	544	1470
Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων Τραπεζιών											
Απρ. 1990	1180	2059	...	1796	1658	2192	...	1209	2136
Απρ. 1991	1197	2206	...	1919	1794	1743	1313	2250
Μηνιαίες αποδοχές υπαλλήλων ασφαλειών											
Απρ. 1990	958	1823	...	1916	1250	2332	...	1190	2006
Απρ. 1991	1010	1991	...	2058	1420	1630	1241	2183

πηγή: EUROSTAT, Rapid Reports: Population and Social Conditions, 1992, No.4.

σημείωση: Δεν υπάρχουν συγκριτικά στοιχεία για την Ιταλία μετά το 1985.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

A. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ 1990-1994
(αριθμός ατόμων)

Ημερομηνία	Τακτικοί πολιτικοί υπάλληλοι	Όργανα σωμάτων Ασφαλείας	Έκτακτοι υπάλληλοι	Σύνολο
31.12.90	222.477	49.329	25.051	296.857
31.3.91	221.680	50.463	26.380	298.523
30.6.91	222.580	50.272	29.216	302.068
30.9.91	222.535	52.227	21.856	296.618
31.12.91	223.882	52.031	29.704	305.617
31.3.92	221.268	51.932	30.404	303.604
30.6.92	219.044	51.658	22.047	292.749
30.9.92	219.322	51.353	21.294	291.969
31.12.92	219.984	51.226	28.594	299.804
31.3.93	223.958	51.001	32.768	307.727
30.6.93	224.021	50.666	25.353	300.040
30.9.93	226.615	51.879	22.701	301.195
31.12.93	228.191	52.068	32.536	312.795
31.3.94	227.543	51.556	34.850	313.949

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών (Δ/νση Προϋπολογισμού).

Σημ.: Στον πίνακα περιλαμβάνονται όλοι οι υπάλληλοι των οποίων οι αποδοχές καταβάλλονται από τα κονδύλια του τακτικού προϋπολογισμού. Τα στοιχεία του 1993 περιλαμβάνουν για πρώτη φορά 7.900 υπαλλήλους των κέντρων υγείας και των υγειονομικών σταθμών που ήδη απασχολούνταν στο δημόσιο τομέα.

B. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΙΣ ΔΕΚΟ: 1990-1994
(αριθμός ατόμων)

Μόνιμοι και έκτακτοι υπάλληλοι

Ημερομηνία	Α.Ε.Κ.Ο.	Ο.Κ.Α.Π.	Σύνολο
31.12.90	137.432	25.411	162.843
31.12.91	133.590	25.463	159.053
31.3.92	132.109	25.170	157.279
30.6.92	130.501	25.015	155.516
30.9.92	121.483(1)	24.916	146.399 (1)
31.12.92	121.247	25.158	146.405
31.3.93	120.192	25.534	145.726
30.6.93	120.401	25.565	145.966
30.9.93	126.433(2)	25.671	152.104 (2)
31.12.93	125.577	25.833	151.410
31.3.94	131.616(3)	25.773	157.389 (3)

Πηγή: ΥΠΕΘΟ (υπηρεσία ΔΕΚΟ). Δεν περιλαμβάνεται το εποχιακό προσωπικό ούτε το προσωπικό του ΝΑΤ.

Σημ.: (1) Μείωση κατά 8.000 άτομα περίπου λόγω της διάλυσης της ΕΑΣ.

(2) Αύξηση κατά 6.000 άτομα περίπου λόγω προσλήψεων και μετατροπής συμβάσεων στη ΔΕΗ.

(3) Αύξηση κατά 6.000 άτομα περίπου λόγω επανυπαγωγής των λεωφορειακών συγκοινωνιών της Αθήνας στο δημόσιο τομέα (διάλυση ΣΕΠ - ίδρυση ΟΑΣΑ).